

Datum: 2022-09-30
Dnr: 3.2-21/0156

Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) beslutar att [REDACTED] och [REDACTED] inte gjort sig skyldiga till oredlighet i forskning.

[REDACTED] har inte omfattats av nämndens prövning.

Bakgrund

Den 24 november 2021 inkom en anmälan om oredlighet i forskning till nämnden. Anmälan avser ett opublicerat bokmanuskript inskickat till förlaget Berghan books för granskning. Titeln på manuskriptet är: "Neutrality's Empire – Swedish Colonialism in the Industrial Age". Författarna till bokmanuskriptet är [REDACTED] och [REDACTED]. I ett tidigare skede av bokprojektet ingick även [REDACTED] som medförfattare. Anmälare är den person som agerat som granskare åt förlaget.

Forskningen handlar om teknikhistoria och i manuset analyseras svensk medverkan i resursorienterad kolonialism från 1870 till 1989 i ett långt senmodernt tidsperspektiv.

Bokmanuskriptet misstänks enligt anmälan innehålla självplagiat på så vis att flera kapitel bygger på tidigare publicerade artiklar eller böcker av författarna. Kritiken gäller att dessa har återanvänts i nästintill oförändrat skick och att hänvisning till dessa saknas i bokmanuskriptet och att justeringar har gjorts i texterna för att få dem att framstå som ny och opublicerad forskning. Misstankar framförs även kring om författarna har sökt tillstånd för återpublicering. Enligt anmälan misstänks stora delar av kapitel 6 i bokmanuskriptet utgöras av en artikel skriven av [REDACTED]. [REDACTED] står inte med som författare till bokmanuskriptet. Misstanken i den delen avser därför plagiat.

De anmälda forskarna bestrider att de gjort sig skyldiga till oredlighet i forskning.

[REDACTED] Extractive visions: Sweden's quest for China's natural resources, 1913–1917, Scandinavian Economic History Review, 69:2, 158-176.

██████████ uppger att han drog sig ur projektet på grund av att han bytte arbetsplats och tjänst och inte längre hade tid att skriva sina kapitel och att han därför inte är författare till det manus som skickades in för granskning. Han uppger även att de artiklar han skulle ha bidragit med skulle bygga på helt ny text. Vidare menar han att intentionen aldrig var att dölja för förläggaren eller andra, att det skulle ingå kapitel i boken som medförfattare tidigare publicerat.

██████████ bekräftar i sitt yttrande att han ledde projektet med boken tillsammans med ██████████, men att ██████████ lämnade projektet när han bytte arbetsplats. Han anför att det är han själv som sedan har haft huvudansvaret för projektet och att han ensam skött kontakten med bokförlaget. Han menar att det därför är viktigt att skilja på hans ansvar och övriga medförfattares ansvar gällande publiceringsprocessen. ██████████ beskriver att boken har en syntetisk ansats och att det faktum att författarna använder material från sina tidigare studier och nyskrivet material gör det möjligt att nå nya vetenskapliga insikter. Han beskriver även att i det fall ett kapitel bygger på tidigare material så har inledning och avslutningar skrivits om för att bättre stämma in i bokens syntetiska teser. Han anför att vilka kapitel i boken som bygger på tidigare publicerat material skulle anges i bokens "acknowledgements". Där skulle de även inkludera uppgifter om tillstånd för återpublicering. Han beskriver att det i det specifika formatet, syntetisk bok, är normalt att källhänvisning till andras texter görs i noter och bibliografi, medan referenser till egna tidigare publicerade texter anges i bokens "acknowledgements". Han menar att hänvisning till egna texter av tradition inte ingår i det manuskript som skickas för vetenskaplig granskning, men att det framgår av "book proposal" att delar av boken bygger på eget tidigare publicerat material. Han framhåller att de varit öppna med att boken ska baseras på tidigare artiklar både gentemot förlaget och gentemot varandra. Han uppger dock att han från början i sin kontakt med förlaget angav att två kapitel i boken skulle baseras på tidigare material, men att detta förändrades under projektets gång och i slutändan gällde fler kapitel.

██████████ och ██████████ har alla inkommit med individuella yttranden.

Samtliga beskriver vilket kapitel i bokmanuskriptet de främst bidragit till och vilket av dem tidigare publicerat material som kapitlet bygger på. De menar alla tre att det från början var uttalat att boken delvis skulle bygga på författarnas tidigare publikationer. De menar samtliga att det inte är fel att återpublicera egna texter så länge det finns anggett i exempelvis ett förord eller "acknowledgements" och att det var självklart för dem att det skulle framgå tydligt i den färdiga boken vilka delar som byggde på tidigare publicerat material. ██████████ påtalar att denna hänvisning ges i förord eller i en separat sektion med "acknowledgements" och att det därför saknas referenser i det manus som har skickats för granskning. Han uppger även att det inte hade varit lämpligt att inkludera sådana självreferenser i ett manuskript som skickas till en oberoende granskare.

Nämnden har inhämtat ett sakkunnigutlåtande i ärendet. Den sakkunnige² har haft till uppgift att bedöma om misstankarna utgör plagiering eller självplagiering och om det i så fall är att betrakta som en allvarlig avvikelse från god forskningssed. I uppdraget ingick även att bedöma samt beskriva i vilken mån det finns referenser med i manuset till manusförfattarnas tidigare artiklar samt hur ”acknowledgements” och referenshantering hanteras inom fältet och publikationstypen.

Den sakkunnige konstaterar att anmälan gäller självplagiering som faller utanför den definition av allvarlig avvikelse från god forskningssed som finns i lagen. Han uppger att det framgår att författarna avsåg att inkludera en del tidigare publicerad forskning och syntetisera den på ett nytt sätt i bokmanuskriptet. Han menar att den här typen av återpublicering i bokform av tidigare publicerade artiklar ofta förekommer inom humaniora och samhällsvetenskap och att det enligt hans mening inte är fel och inte utgör ett etiskt problem. Den sakkunnige påpekar dock att det är viktigt att det tydligt framgår vilka delar av en publikation som tidigare har publicerats. Den sakkunnige menar vidare att det är viktigt att tillstånd inhämtas från förlag och tidigare medförfattare samt att tidigare medförfattares bidrag framhålls även om de inte står med vid återpubliceringen. Den sakkunnige påtalar att det inte framgår av varken [REDACTED] yttrande eller av manuskriptet om [REDACTED] som är medförfattare till en artikel som ett kapitel i bokmanuskriptet bygger på, har tillfrågats och gett sitt medgivande till återpubliceringen. Den sakkunnige menar att hennes bidrag borde framgå direkt i kapitlet och inte enbart i förordet till boken. Den sakkunnige anger vidare att då manuskriptet har skickats in anonymt utan författarnamn, så menar han att man inte kan förvänta sig att det skulle stå med i manuskriptets nuvarande form utan endast i den slutliga publikationen. Det går inte heller att veta hur hänvisningen skulle ha sett ut i den publicerade boken. Han menar att om boken hade publicerats med ett förord där författarna redogjort för vilka delar som tidigare publicerats och var, så som de uppgett att de avsett att göra, så skulle det inte finnas några invändningar mot publiceringen.

Den sakkunnige skriver att det tydligt framgår att kontakten med förlaget har skötts av [REDACTED]. Han påtalar att [REDACTED] hela tiden har varit tydlig med att delar av boken skulle baseras på tidigare publicerad forskning. Samtidigt framhåller han att det är fel att inte ge förlaget en korrekt bild av graden av överlappning med tidigare publicerat material, då han menar att man får utgå ifrån att förlagets publiceringsbeslut påverkas av hur mycket ny forskning som presenteras i boken.

[REDACTED] har efter att ha tagit del av sakkunnigutlåtandet förtydligat att [REDACTED] har hållits informerad om att den text som hon är medförfattare till kommer att ingå i bokmanuskriptet och att hon inte har haft några invändningar mot detta. Han uppger även att hon ska omnämnas tydligt både i förordet samt i det relevanta kapitlet i boken.

² Martin Dribe, professor i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Motivering av beslut

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen). Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 § ”en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning”.

Planering, genomförande eller rapportering av forskning

De avvikelser som kan utgöra oredlighet i forskning ska enligt definitionen i 2 § lagen ha begåtts vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Formuleringen innebär enligt förarbetena att begreppet oredlighet avser avvikelser under hela forskningsprocessen.³ Med rapportering avses både publicering och andra typer av offentliggöranden.⁴

Misstankarna rör ett bokmanuskript som har skickats in för granskning vilket är att betrakta som ett led i rapportering av forskning. De författare som omfattas av nämndens prövning är [REDACTED] och [REDACTED].

[REDACTED] ingick ursprungligen i projektet kring bokmanuskriptet men lämnade sedan projektet. Då han inte står med som medförfattare till det anmälda bokmanuskriptet bedömer nämnden att han inte ska omfattas av prövningen.

Frågan om tillstånd för återpublicering faller utanför nämndens prövning.

Fabricering, förfalskning eller plagiering

De former av oredlighet som nämnden ska pröva är fabricering, förfalskning och plagiering. Begreppen är inte definierade i lagen, men i förarbetena refereras till att de finns beskrivna i forskningsetiska kodexar och riktlinjer som till exempel Den europeiska kodexen för forskningens integritet⁵ ⁶. De redogörs också för i Vetenskapsrådets publikation God forskningssed⁷. Fabricering beskrivs, enligt förarbetena, ofta som att man hittar på resultat och dokumenterar dem som om de vore riktiga. Med förfalskning avses manipulering av forskningsmaterial, utrustning eller processer eller att uppgifter eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är motiverat. Slutligen är beskrivningen av plagiering att en forskare använder andras texter, idéer eller arbeten utan att ge tillbörligt erkännande till ursprungskällan.⁸

³ Prop. 2018/19:58, s. 100.

⁴ Prop. 2018/19:58, s. 49.

⁵ Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Reviderad utgåva. Berlin: All European Academies (ALLEA); 2018, kap. 3.1.

⁶ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

⁷ God forskningssed. Stockholm: Vetenskapsrådet; 2017, kap. 8.

⁸ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

Bokmanuskriptet bygger till vissa delar på tidigare publicerat material av författarna. Återanvändning av egna texter innebär inte att andras texter används. Det utgör därför inte plagiering i lagens mening, utan misstänkt så kallad självplagiering som nämnden inte har till uppgift att pröva. Avvikelse från god forskningssed som ligger utanför nämndens prövningsområde prövas av forskningshuvudmannen enligt 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100).

I bokmanuskriptet finns dock texter publicerade av en forskare som inte står med som författare. Det är därmed någon annan än författarnas texter som använts och frågan är om hon givits tillbörligt erkännande. Manuskriptet var inskickat anonymt för granskning och [REDACTED] uppger att de haft för avsikt att ange hänvisningar till den artikel [REDACTED] är medförfattare till i förordet och i det kapitel som återger hennes texter. Nämnden finner inte att det finns anledning att misstro författarnas uppgifter och bedömer att någon plagiering inte har skett.

Sammanfattningsvis finner nämnden därför att [REDACTED] och [REDACTED] inte gjort sig skyldiga till oredlighet i forskning.

[REDACTED] har inte ingått i nämndens prövning

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av handläggaren Dorota Green.

Thomas Bull
Ordförande

Dorota Green
Handläggare